

УДК 371.315.6:51

Л.І. Ворона

Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г Короленка

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ РАЦІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ ПЕДАГОГІВ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК»

У статті описано модель ефективного управління методичною роботою позашкільного навчального закладу Мала академія наук України; проаналізовано, що структура управління методичною роботою буде найбільш ефективною, якщо вона буде адаптована до умов, в яких відбувається навчально-виховний процес, забезпечуватиме взаємодію різних підрозділів; стимулюватиме формування системи цінностей позашкільного навчального закладу.

Ключові слова: Мала академія наук, раціональне управління, модель, структура, навчально-виховний процес, методична робота.

Постановка проблеми. Майбутнє кожної країни в руках освітян, а її потенціал визначають освічені й усебічно розвинуті особистості. Саме вони мають найкращі шанси збудувати демократичне і стабільне суспільство, в якому кожен зможе розвинути свої здібності, зробити свій внесок у суспільний розвиток і водночас відчувати себе частиною спільноти. Справді освіта здатна стати і стає ефективним засобом інтелектуальної, моральної та політичної єдності суспільства, але не завжди вона встигає за потребами суспільства. Тому одним із першочергових завдань Української держави є підготовка майбутньої наукової еліти з урахуванням сучасних тенденцій, що склалися в освіті та зумовлені освітньо-технологічними ідеями і вимогами як українського суспільства націленого на подальший суспільно-економічний прогрес, так і вимогами Болонської декларації, в тому числі необхідністю підвищення ефективності існуючих соціально-педагогічних систем роботи з обдарованими дітьми та учнівською молоддю.

Мала академія наук України визнана суспільством саме тією педагогічною системою, яка здатна виконувати важливу соціальну функцію – реалізовувати початковий етап у багатоступеневій підготовці майбутньої наукової еліти України. Історично вона сформувалася як освітня система позашкільної освіти, спрямована на інтеграцію зусиль загальноосвітніх, позашкільних і вищих навчальних закладів у контексті наступності і послідовності навчально-виховної роботи з інтелектуально

обдарованими дітьми та учнівською молоддю, розвиток їх творчих здібностей у процесі пошуково-дослідницької діяльності.

Сьогодні необхідно звернути увагу по-перше, на важливість упровадження нових технологій в організацію та управління навчально-методичною роботою позашкільних навчально-виховних закладів. По-друге, необхідність розробки узгодженого підходу до організаційної побудови системи позашкілля Малої академії наук та єдиної системи і вимог щодо організації методичної роботи підготовки та відбору науково-перспективної молоді, тобто свого роду створення шкільних наукових «інкубаторів» під патронатом вітчизняних ВНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Вагомий внесок в теорію та методологію позашкілля зробили Г. Артемчук, І. Бех, В. Вербицький, О. Микитюк. На увагу також заслуговують праці фахівців у сфері науково-методичних, організаційно-технологічних, психолого-педагогічних засад діяльності вітчизняного позашкілля Л. Тихенко, Г. Пустовіт, Л. Ковбасенко, наукові доробки, спостереження та висновки яких набувають особливої актуальності у зв'язку з необхідністю продовження реформи освітньої галузі.

Мета статті – визначити і обґрунтувати модель структури раціонального управління методичною роботою позашкільного закладу Мала академія наук України Полтавського територіального відділення.

Виклад основного матеріалу. Практична робота в системі методичної служби Полтавського територіального відділення МАН протягом 2006–2009 рр., аналіз документації за останні вісім років, осмислення механізмів діяльності керівників різних підрозділів, кращих традицій, що склалися в управлінні цим закладом, дали можливість визначити організаційну модель управління методичною роботою.

Моделювання – це метод наукового пізнання. Модель – штучно створений об'єкт у вигляді схем, знакових форм, фізичних конструкцій, які подібні до об'єкта, що досліджується. Штучна модель відтворює структуру властивості, взаємозв'язки і відношення між елементами даного об'єкта.

Модель управління методичною роботою відтворює ті реальні взаємозв'язки і відношення, які існують між різними підрозділами методичної служби Полтавського відділення МАН. Існуюча модель доповнена компонентами, які краще забезпечать інтеграцію та координацію

управлінських дій різних суб'єктів методичної роботи, їхню кращу злагодженість, цілеспрямованість, послідовність та єдність [4].

Структура методичної роботи складається із взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, які відповідають цілям і завданням, що стоять перед територіальним відділенням Малої академії наук. Завдання методичної служби – моделювання і створення умов для самореалізації та вдосконалення особистості, перехід від традиційних форм організації навчальної діяльності до розвивальних, проблемних, під час яких кожний методист, усі вчителі мали б можливість якомога повніше розкрити свої здібності, набути навичок дослідницької діяльності, розвивати ініціативу та творчий пошук, використовувати досвід, наукові дослідження колег. Лише методична робота, організована на наукових засадах, може забезпечити підтримання належної професійної форми як кожного з її учасників, так і педагогічного колективу в цілому, забезпечити адекватну реакцію на всі інноваційні процеси, що відбуваються і в освіті, і в суспільстві [3, 22].

Науково-методична робота набуває нових елементів. Структура науково-методичної роботи стає виявом створення умов розвитку особистості вчителя та досягнення акмеологічного рівня його професіоналізму.

Методико-координаційний центр Полтавського територіального відділення МАН України у своїй роботі використовує і колективні, і індивідуальні форми роботи (рис. 1). Ефективною є як перша, так і друга. Колективна форма методичної роботи здійснюється через обласні методичні об'єднання, семінари, семінари-практикуми.

Обласні методичні об'єднання організовуються два-три рази на навчальний рік по відділеннях. Керівником обласного методичного об'єднання є методист відділення. На засідання запрошуються наукові керівники учнівських науково-дослідницьких проектів, керівники обласних профільних гуртків, працівники відповідних позашкільних закладів.

На засіданні обговорюються особливості вибору теми учнівської роботи, її структура, оформлення. Останнім часом стало традицією обговорювати зразки контрольних завдань, що пропонуються юним науковцям. Така форма організації методичної роботи має свої переваги і недоліки. Позитивним є те, що інформація доноситься безпосередньо до керівника який працює з учнем. Складність полягає в

тому, що на методичне об'єднання запрошуються два-три керівника з району, а робіт по кожному відділенню на конкурс подається близько 150 від області.

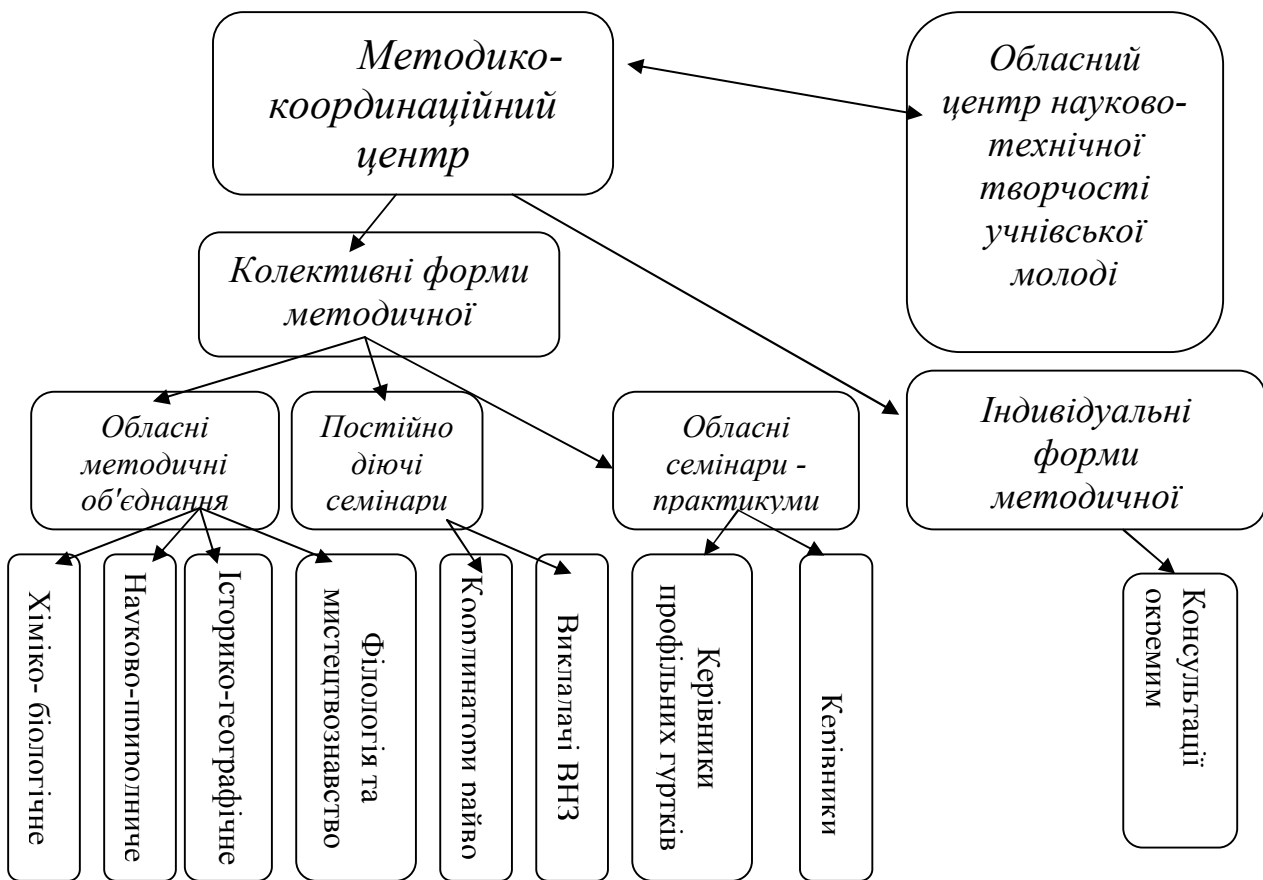

Рис. 1. Структура методичної роботи координаційного центру Полтавського територіального відділення МАН.

Традиційними є постійно діючі семінари. Кількість семінарів, їх організація, тематика плануються перед початком начального року і звичайно може бути змінена. Керівником семінару є начальник відділу по роботі з обдарованою молоддю Полтавського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді. На семінар запрошуються координатори по роботі з обдарованою молоддю районних відділів освіти, викладачі вищих навчальних закладів, які приймають участь в організації науково-дослідницької роботи області. Під час роботи семінару обговорюються питання організації та проведення районних, обласних конкурсів МАН, зміни в положенні, нормативні документи, що стосуються роботи з обдарованою учнівською молоддю. Після проведення обласного семінару координатори районних відділів освіти проводять наради з керівниками наукової роботи шкіл району, останні

повинні провести наради по школах. Відповідальні за роботу з обдарованою молоддю району передають звіт за проведену роботу в методико-координаційний центр. (рис. 2)

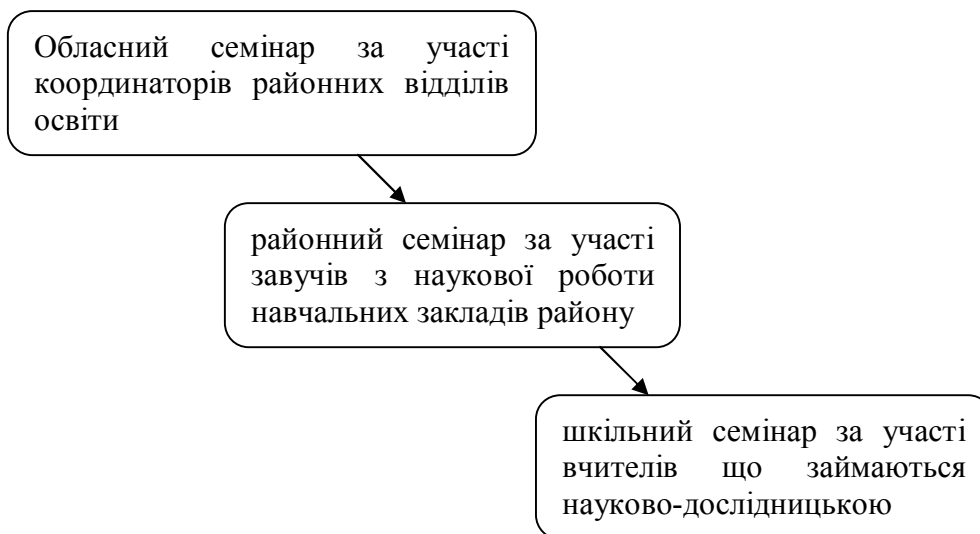

Рис.2. Організація роботи обласного семінару

Традиційно, з метою обміну досвідом проводяться семінари-практикуми. За організацію та проведення семінарів відповідають методисти відділу. На них запрошуються наукові керівники, які досягли найбільших успіхів у науково-дослідницькій діяльності області, а також учителі, які починають працювати з учнівською обдарованою молоддю. За підсумками семінарів методико-координаційний центр веде рубрику «Особистості Малої академії наук». Рубрика складається з двох розділів: один про найкращі наукові товариства учнів та найкращих наукових керівників; другий – про юних науковців, які досягли перемог на Всеукраїнському рівні та їх подальшу діяльність і президентських стипендіатів [5, 179–176].

За останній рік в практику методико-координаційного центру входять виїзні семінари. Методисти виїжджають в райони за попередньою домовленістю з відповідальними працівниками з метою популяризації науково-дослідницької роботи. Семінари відбуваються на базі навчального закладу. Також практикуються семінари по відділеннях з вчителями даних профілів.

Методико-координаційна діяльність Полтавського територіального відділення МАН спрямована на роботу з районними науковими товариствами області, з науковими товариствами закладів обласного підпорядкування, обласними науково-профільними гуртками. Велика увага

приділяється питанню фахової компетентності педагогів-позашкільників області. Для них щорічно проводяться методико-педагогічні заходи: семінари, семінари-практикуми, тренінги, «круглі столи» тощо. Традиційним в області став конкурс авторських методичних матеріалів. Налагоджено роботу обласних методичних об'єднань за основними науково – дослідницькими напрямками. Матеріали колективного досвіду та досвіду роботи творчих педагогів зберігаються в методичному кабінеті.

Як підсумок, визначили модель управління методичною роботою позашкільного навчального закладу Мала академія наук Полтавського територіального відділення.

Визначена структура є моделлю раціонального управління позашкільним навчальним закладом, тобто такою, що ґрунтується на науковому передбаченні і прогнозуванні керівником власних дій та дій підлеглих з точки зору бажаного результату діяльності закладу, на засадах наукового знання та наукової логіки.

Керівництво методичною роботою Полтавського відділення малої академії наук учнівської молоді здійснюється директором обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді.

Директор малої академії наук учнівської молоді здійснює керівництво педагогічним колективом, визначає структуру закладу, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює належні умови для підвищення фахового рівня працівників.

Заступник директора по роботі з обдарованою молоддю організовує навчально-виховний процес, забезпечує контроль за виконанням навчальних планів і програм, якістю знань, умінь та навичок вихованців (учнів, слухачів), створює необхідні умови для здобуття вихованцями позашкільної освіти, видає у межах своєї компетенції накази та розпорядження і контролює їх виконання [1, 78–81; 2, 133–141].

З метою розвитку та вдосконалення навчально-виховного процесу, професійної діяльності педагогічних працівників у Малій академії наук учнівської молоді створюється методична рада – постійно діючий колегіальний орган управління закладом. До методичної ради входять працівники закладу, координатори районних відділів освіти по роботі з обдарованими учнями.

Методична рада: координує науково-методичну, організаційну та практичну діяльність закладу з питань здобуття вихованцями (учнями,

слухачами) позашкільної освіти з різних напрямів науково-дослідницької діяльності; заслуховує повідомлення та пропозиції з питань удосконалення навчально-виховної, організаційно-методичної, дослідницької, пошукової та експериментальної роботи з різних проблем науки, техніки, мистецтва; вивчає, узагальнює та поширює кращий педагогічний досвід; обговорює проекти нових навчальних програм, аналізує пропозиції щодо вдосконалення діючих; поширює інновації у системі позашкільної освіти тощо.

Матеріал, що опрацьовується на методичній раді зберігається в методичному кабінеті інформаційно-методичного центру.

Підсумки роботи Полтавського територіального відділення Малої академії наук підводяться на підсумковому обласному семінарі.

В перспективі до структури методичної роботи Полтавського територіального відділення МАН планується включити аналітичну групу, а також роботу з батьками, роботу психолога, роботу піклувальної ради, роботу президії територіального відділення.

Висновки. Проаналізувавши методичну роботу Полтавського територіального відділення МАН, ми створили модель структури ефективного управління методичною роботою даного закладу. Структура управління методичною роботою буде найбільш ефективною, якщо вона буде адаптованою до умов в яких відбувається навчально-виховних процес, як для педагогічних працівників так і для учнів; забезпечуватиме взаємодію різних підрозділів; стимулюватиме формування системи цінностей позашкільного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ельникова Г. В. Витоки адаптивного управління організаціями, в тому числі – загальної середньої освіти / Г. Ельникова // Післядипломна освіта в Україні. – 2003.- № 3. – С. 78–81.
2. Ельникова Г. В. Підготовка керівників шкіл до адаптивного управління // Підготовка керівника середнього закладу освіти: Навчальний посібник / За ред. Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – С. 133–141.
3. Планування методичної роботи / упоряд. М. Голубенко. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
4. Система управління позашкільним навчальним закладом : методичні рекомендації. – Івано-Франківськ, 2007.
5. Тихенко Л. В. Формування творчих здібностей старшокласників засобами пошуково-дослідницької діяльності в системі позашкільної освіти // Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості в умовах позашкільних навчальних закладах: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. / Л. Тихенко – К. : Грамота, 2006. – Ч. 3. – С. 179–176.

РЕЗЮМЕ

В статье описана модель эффективного управления методической работой внешкольного учебного заведения Малая академия наук Украины; проанализировано, что структура управления методической работой будет наиболее эффективной, если она будет адаптирована к условиям, в которых происходит учебно-воспитательный процесс, будет обеспечивать взаимодействие разных подразделов; будет стимулировать формирование системы ценностей внешкольного учебного заведения.

Ключевые слова: Малая академия наук, рациональное управление, модель, структура, учебно-воспитательный процесс, методическая работа.

SUMMARY

In the article an effective case methodical work of out-of-school educational establishment frame is described the Small academy of sciences of Ukraine. Analyzed that structure of management methodical work will be most effective, if it will be adapted to the terms place is taken in which educational-educate process; will provide co-operation of different subsections; will stimulate forming of the system of values of out-of-school educational establishment.

Key words: the academy of sciences, rational management, model, had, structure, educational process, methodical work.

УДК 37.09.015.31:57.081.1

М.М. Дяченко-Богун

Полтавський державний педагогічний
університет ім. В.Г. Короленка

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ ПІДГОТОВКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПРИРОДООХОРОННОГО ВИХОВАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті науково обґрунтовано практично-методичний підхід до визначення критеріїв та рівнів підготовки старшокласників загальноосвітніх закладів в умовах реалізації системи заходів природоохоронного виховання; висвітлено результати дослідно-експериментальної роботи з розробки системи критеріїв та рівнів підготовки старшокласників до реалізації заходів природоохоронного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: критерії та рівні підготовки старшокласників, природоохоронне виховання, виховання, дослідно-експериментальна робота, загальноосвітній навчальний заклад.

Постановка проблеми. Побудова сучасної моделі природоохоронного виховання старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах як педагогічна проблема передбачає першочергове вирішення завдань, спрямованих на визначення критеріїв і рівнів підготовки старшокласників до реалізації заходів природоохоронного виховання. Ці критерії повинні відповідати тим параметрам життя сучасної школи, які визначають ставлення старшокласників до навчально-виховного